

BINGE DRINKING: POGLED NA „POŠAST“ IZ ANTROPOLOŠKE PERSPEKTIVE

Apstrakt: U radu se dekonstruiše *binge drinking* kao negativno konotirani pojam i devijantno ponašanje, i fokus se usmerava kulturne dimenzije „bindžovanja“. Najpre će se pružiti uvid u definicije bindžovanja kao rizičnog i nepoželjnog ponašanja, onako kako ga, pre svega, posmatraju institucije javnog zdravlja, a kako se do skora kotirao i u okviru naučno-akademskih istraživanja. Opijanje će biti razmotreno kao konstruisani i naučeni proces i praksa. Manipulacija bindžovanjem kao socijalnim kapitalom i potencijalnim izvorom zadovoljstva biće smeštena u kulturu provođenja slobodnog vremena (dokolice) koja je u neoliberalnom diskursu prioritizovana kroz prakse užitka.

Ključne reči: *binge drinking*, bindžovanje, antropologija alkohola, opijanje, prakse pijenja

Uvod

Konsumacija alkoholnih pića i opijanje radi uživanja nisu novi fenomeni, ali je njihova problematizacija, a posebno ekscesivnog pijenja¹ (opijanja, *binge-ovanja*) tek od skora prisutna u društvenim i humanističkim naukama i dugo vremena razmatrana je samo u okvirima farmakologije i sociomedicinskog diskursa (Conrad i Schneider 1992; Fingarette 1988; Videnović 2015; Milanović 2016, 2019; Martin 2005). Sociomedicinski diskurs² piće i pijenje

-
- 1 Ekscesivno pijenje će se u tekstu često koristiti i preplitati sa terminima „opijanje“ i „bindžovanje“; međutim, ekscesivno pijenje upućuje na fizički čin unošenja veće količine alkoholnog pića i metabolički proces, dok će termini „opijanje“ i „bindžovanje“ biti korišćeni kao kulturološki pandani, kako bi se referisalo na socijalne i kulturne dimenzije pijenja.
  - 2 Za potrebe ovog rada, neću razrađivati pojam diskursa do tančina, već ću izopštiti samo najosnovnije smernice za razumevanje: pojam diskursa koristim u fukoovskoj tradiciji, to jest, diskurs posmatram kao zaokruženu, kreiranu oblast socijalnog znanja; on u isto vreme ograničava, ali i omogućava govorenje, pisanje i mišljenje unutar svojih granica.

je posmatrao kroz prizmu devetnaestovekovnih predstava o štetnosti konzumacije alkohola i trezvenjačke propagande. Metabolički procesi konzumacije alkohola smatrani su univerzalnom osnovom za šablonska ponašanja (to jest promene u ponašanju) tokom pijanstva, koja su tretirana isključivo kao rizična i devijantna, i kao tip problematičnog ponašanja. Ovaj pristup (i njemu srodnii teorijski pristupi) i dalje su zastupljeni u određenim sociološkim, psihološkim i multidisciplinarnim istraživanjima, a povezuje ih zajedničko stanovište o ekscesivnoj konzumaciji alkohola kao neumitnog jednolinijskog puta u alkoholizam. Osnova premlisa ovog stanovišta jeste da svaki vid takve konzumacije (tj. opijanja) se skladišti, „gomila“, i predstavlja korak bliže bolesti zavisnosti. Konstrukcija ovog diskursa, u okviru kojeg se određeni tipovi ponašanja smatraju devijantnim i istovremeno individualnim i *društvenim problemima*, izvršila je snažan uticaj na svakodnevne, sada već opšteprihvачene predstave o opijanju kao rizičnom, sa izrazito negativnim posledicama po pojedinca, ali i porodicu, zajednicu i društvo.

Moglo bi se, onda, sasvim razumno, postaviti pitanje – zašto ljudi i dalje piju? Tačnije: zašto se opijaju, u nekim periodima svog života ili pak celog, redovno? Od svih čoveku poznatih psihoaktivnih supstanci, upravo su alkoholna pića zauzela prvo mesto kao najupotrebljavanija u celom svetu (Milanović 2016, 93) i čini se da sa tog mesta nikuda ne idu: gotovo svi važni datumi u životu jednog pojedinca, ali i javni, društveni događaji, obeleženi su obilatim trošenjem alkohola. Alkoholna pića su, dakle, nezaobilazni činioci čovekovog društvenog života (pijemo da bismo nešto proslavili, prežalili, opustili se, pijemo sa prijateljima i porodicom, ili izbegavamo da pijemo sa istima, pijemo sami). S jedne strane, piće je hemijska supstanca, te kao takva, izaziva metaboličke procese u našim telima. S druge, pak, ono je „veštački“ proizvod, kulturni artefakt, koji je čovek proizveo za samoga sebe; alkoholno piće je prirodno, ali i društveno, istovremeno. Ova dualna priroda alkoholnih pića kao da celu situaciju dodatno komplikuje, jer, i pored svih napora, zadovoljavajuća definicija koja bi obujmila čitave klastere posledica i ishoda pijanih ponašanja još uvek nije pronađena (Martinic i Measham 2008, 1). Sama prisutnost ili isprijanje velike količine alkoholnog pića (tj. ekscesivno pijenje) nisu dovoljni kako bi se ova ponašanja definisala ili objasnila, jer su, u najvećem broju slučajeva, praćena intoksikacijom (neretko i hospitalizacijom opijene osobe), povredama, uznemiravanjem društvenog reda i mira, nasiljem (fizičkim, psihološkim, seksualnim), a u ekstremnim slučajevima i smrtnim ishodom. Neretko su, dakle, posledice ili ishodi sasvim nepovezani sa samom činjenicom da je osoba pijana (veliki broj ovih nesrećnih scenarija mogu se desiti i tokom treznog stanja ili usled drugih faktora³) iako deluju kao deduktivno logičan ili čak i obavezan ishod. Istovremeno, upkros ovoj crnohroničnoj slici, opijanje i pijana ponašanja (po-

3 Martinic i Measham (2008) ovde kao primer navode ekstremne sportove: na mnogo načina, ekstremno pijenje nije toliko udaljeno od drugih formi ekstremnog ponašanja, koja takođe predstavljaju izazov, a motivisana su očekivanjem užitka i zadovoljstva (recimo, ljudi koji sebe nazivaju *adrenaline junkies* i zadovoljstvo crpe doslovno iz preživljenog skoka, pada, vožnje...)

sebno među mladima) potaknuta su najpre željom za avanturom, elementima uzbudjenja, adrenalinskim ali kontrolisanim rizikom (Milanović 2019, 148) i, što je od primarnog značaja za ovaj rad, stremljenjem i postizanjem osećaja zadovoljstva. Kao pozitivni ishodi pijanstava najčešće se navode uživanje, dobar provod, uzbuđenje, izazov, i nije pogrešno reći da je „kultura ekstremnog pijenja“ potpuno normalizovan i centralni deo života mnogih (ponajviše mlađih) ljudi.

Dekonstrukcija bindžovanja kao devijantnog obrasca ponašanja

Termin *binge* nema svoj pandan u srpskom jeziku, te se najčešće koristi transkribovana pozajmljenica „bindžovanje“. Sama reč *binge* odnosi se na kom-pulsivni unos neke hrane/pića u velikim količinama, za relativno kratak vremenski period, a do stepena (pre)zasićenosti; u slučaju pijenja, ovo znači da se ispijanjem veće količine alkoholnog pića za kratko vreme postiže intoksikacija i stanje (potpunog) pijanstva, i da je upravo ono *samo po sebi cilj* ovakvog pijenja. U istraživanjima se, kao referenca, obično navodi broj od pet pića i više za jedno veče (Videnović 2015, 154). Veliki broj socioloških studija pažnju usmerava ka istraživanju korišćenja alkohola i psihoaktivnih supstanci kao sredstava za postizanje izmenjenog stanja uma (Dragišić-Labaš 2017, 70) koje za cilj imaju da konzumenta „izmeste“ iz realnosti; pretpostavlja se da mlađi, za koje se bindžovanje smatra dominantnim obrascem pijenja žele „beg od stvarnosti“, a da je bindžovanje vid bunta protiv umerenosti i samokontrole (Dragišić-Labaš 2017, 70).

Briga koja se tiče „pijanih ponašanja“ (posebno mlađih) nadilazi države, kulture i društvene klase (Martinic i Measham 2008, 1–2) i akademsko razumevanje ovakvih ponašanja razvijalo se paralelno sa istraživanjima javnog zdravlja i kreiranjem javnih politika koje su određene obrascem pijenja karakterisale i medicinski tretirale kao negativne i škodljive. Pod negativnim obrascima pre svega mislim na ona ponašanja koja su vidljiva i „preispoljena“, i koja bi u javnosti mogla da dožive osudu i budu okarakterisana kao nepoželjna, a kreću se od povraćanja ili uriniranja na javnom mestu, pa sve do po život opasnih radnji, kao što je vožnja u pijanom stanju. O takvim ponašanjima i fatalnim ishodima najčešće smo izveštavani putem medija, i nije ih potrebno posebno nabrajati, ilustrovati ili objašnjavati. Ovakve javne politike bojile su i svakodnevni diskurs o opijanju kao pretnji po javni red i mir, te pozivale na akcije i iznalaženje pristupa koji bi redukovali ili u potpunosti ukinuli potencijalnu štetu po pojedinca i društvo. Institut za studije alkohola termin *binge drinking* isprva je koristio kako bi se, u kliničkom smislu, opisale one osobe koje su označene kao zavisne od alkohola, to jest, one koji su tokom produženog vremenskog pijenja pile ekscesivno, sve dok „fizički“ više nisu mogle da nastave sa takvom praksom

(Szmigin et al. 2006). Poteklo iz korpusa literature društvenih (pa i antropologije), ali pre svega medicine i srodnih nauka, preovlađujuće kolokvijalno i svakodnevno stanovište o bindžovanju bilo je u skladu sa sociomedicinskim naučnim trendom. Već je napomenuto da su se u okviru ovog sociomedicinskog okvira pijenje i opijanje posmatrali kao aspekti određene kulture, međutim, taj pogled bio je projektovan kroz prizmu vrednosti sopstvenog kulturnog miljea (Milanović 2016, 92) i vođen pretpostavkom da postoje univerzalne negativne posledice bez obzira na kulturološke senzibilitete.

Sledstveno, iz svega navedenog, legitimno je reći da je termin bindžovanje, kakvog ga koristimo u svakodnevnom govoru, nejasan i pre svega nekoherenatan. On istovremeno i označava, i pokušava da integriše više stvari: intoksikaciju (medicinski i farmakološki gledano), ekscesivno pijenje kao takvo, obrasce ponašanja, negativne posledice, imperativ zabave. Isto tako, ne postoji konsenzus oko definicija, kao ni i instrument kojim bi se moglo izmeriti i ispitati učestalost i doza neophodna za intoksikaciju i posledice koje iz iste nužno slede. Termin *bindžovanje* odlikuju pre svega snažni emotivni naboji, kao i politička obojenost u medijima, člancima, statistikama javnog zdravlja, akcijama usmerenim ka regulaciji i „obuzdavanju“ epizodičnog (njegadolescentskog) opijanja. Diskurs moralne panike, dakle, koji opkružuje *binge drinking* konstruiše se putem medija, javnih politika, ali i kroz akademsko istraživanje samog fenomena.

Međutim, u protekle tri decenije u društveno-humanističkim naukama, pa i u antropologiji, postoji tendencija da se ovaj termin zameni sintagmama poput „ograničena hedonistička konzumacija“, „racionalizovani hedonizam“, „kalkulirani hedonizam“, „kontrolisani hedonizam“, „namerno napijanje“, „kontrolisani gubitak kontrole“, „epizodna ekscesivna konzumacija“, i slično. Posebno „kontrolisani gubitak kontrole“ dobro opisuje motive ljudi različitih socio-ekonomskih bekgraunda, koji se rukovode parolom „težak rad, jako zabavljanje“ (*work hard play hard*), gde su zabavljanje, užitak i zadovoljstvo kompenzacijama koja se dešava vikendom, i nadoknađuje i anulira svu onu disciplinu i mukotrpan rad od ponedeljka do petka u korporaciji (Milanović 2019, 149). Ovaj uvid dovodi u pitanje univerzalnu pretpostavku o namernom piganstvu kao reakciji protiv sistema i kontrole (Rolando 2015, 34). Praksa bindžovanja kao stil opijanja opisuje se, ukratko, kao pijenje radi opijanja, a brojna istraživanja iz oblasti društvenih nauka ukazuju na činjenicu da su „bindžeri“ najčešće mladi između 18 i 25 godina starosti (Vander Ven 2011). Štaviše, procesi odrastanja i socijalizacije koji su povezani sa alkoholom i pijenjem, pokazuju da ne postoji uniformni obrazac koji oblikuje pijenje „od prvog dana“, odnosno, od početka konzumiranja alkohola (bilo da je u pitanju prvo piganstvo, ili neki drugi oblik konzumacije) do „poslednjeg dana“ (odnosno granice koju mladi zamišljaju i opisuju kao prestanak pijenja/opijanja). U doktorskoj disertaciji *Od konzumiranja alkohola do kulturne konceptualizacije pijenja: antropološko istraživanje na primeru populacije mladih u Beogradu* pokazala sam da postoji niz obrazaca, odnosno pijačkih stilova, koje mladi slede ili kombinuju tokom celog perioda

adolescencije. Obrazac neodgovornog pijenja, tj. bindžovanja ili onoga što se u sociološkoj i psihološkoj literaturi smatra rizičnim/devijantnim ponašanjima sa negativnim posledicama, mladi često sa jednim povezuju sa određenim periodom u životu. „Kriza identiteta“, „fakultetski dani“, „izbegavanje odgovornosti“, „nemam više te tendencije“ su neke od sintagmi kojima se mladi služe kako bi opisali određenu fazu, period odrastanja, koje je okarakterisano bindžovanjem. Bindžovanje se, dakle, u kolokvijalnom shvatanju, često pozicionira kao opozicija onome što bi se moglo nazvati „normalnom konzumacijom“. Međutim, problem sa ovakvim pozicioniranjem u okviru naučnih istraživanja jeste činjenica da ono podcrtava dihotomiju između problematičnog i neproblematičnog pijenja, kao i činjenicu da većina ljudi (barem onih koji piju) u toku adolescencije proživi fazu bindžovanja; takođe, nejasno je šta bi tačno bio graničnik koji bi nekoga ko se kvalifikuje kao bindžer „smestio“ u kategoriju problematičnih pijača (alkoholičara i/ili patološkog/devijantnog ponašanja), jer se većina prema fazi bindžovanja u prošlosti odnosi sa rezervom (neretko i gađenjem) (Milanović 2019, 153). Osim toga, koncipiranje i „reklamiranje“ noćnog života i provoda koji on nudi⁴, relativno niske cene alkoholnih pića, ogromna diverzifikacija u pogledu mogućnosti izbora pića, kao i određeni marketing koji promoviše i reproducuje poželjne i nepoželjne predstave o femininosti i maskulinosti, čini da bindžovanje deluje kao normalizovana praksa, nešto što svi samopodrazumevano rade, kao i da oni koji odbiju takav provod vikendom budu izopšteni. Mešam i Brejn ovo nazivaju „simultanim procesima ekonomske deregulacije i socijalne regulacije“ (Measham i Brain 2005, prema: Szmigin et al. 2006, 3). Ljudi će često govoriti o sopstvenim (i tuđim) iskustvima bindžovanja i pijanstava kao o relaksaciji inhibicija (ili potpunom oslobođenju od istih) i udaljavanju od „normalnog ponašanja“ kroz nedolične ili iritantne postupke, dok im, istovremeno, na neočekivan način, pripajaju i istovetnost i jednoobraznost kao i ravnopravnost i konsenzus oko ovakve vrste pijenja u društvu (floskule poput: „karakteristično za mladost“, „generalno kao ekipa smo bili takvi“) (Milanović 2016, 192). Može se zaključiti da je stanje pijanstva u bindžovanju ne samo sopstveno stanje, nego i način interakcije; prepuštanje osećaju zajedništva bilo bi nezamislivo da se njime ne „upravlja“ u okviru neke grupe ili društva.

Tomas Vander Ven u svojoj knjizi *Getting Wasted* (2011) istražuje eskcivno pijenje studenata i studentkinja u univerzitetском kampusu u Atini, u državi Ohajo (SAD). Američki kampusi, bratstva i sestrinstva poznati su po ekscesivnom pijenju i teškim i mnogobrojnim bindžovanjima, od kojih se veliki broj završi nesrećama, povredama, seksualnim zlostavljanjima. Bindžovanje u kampusima ogleda se u vidovima ekstremnog ponašanja kroz hvalisanje, a napijanje je skoro neizostavan deo inicijacije u neku od bratskih/sestrinskih kuća. Vander Ven pažnju usmerava na kolektivnu intoksikaciju kao sredstvo pojačavanja ekspresija, emocija, interakcije i kao način na koji studenti i studentkinje ohrabruju sebe u socijalnim interakcijama. Naglasak je na osećajima

4 Neki autori ovo nazivaju *night-time economies* (Liempt i Schwanen 2015, Rizwan 2019).

transformacije koju ispitanici i ispitanice doživljavaju kao krucijalni „preokret“ kada su pijani. Za doživljaj transformacije od suštinskog značaja su dva pojma: identitet, i sopstvo. Identitet onoga ko bindžuje se neminovno transformiše putem pijenja; ispitanici i ispitanice tada vide i procenjuju sebe i druge drugaćijim od onih kakvi jesu kada su trezni. Ako identitet definiše „ono ko smo“, znači da se, putem njega, predstavljamo drugima, te je on deljeno značenje između subjekta i auditorijuma. Na izvestan način, to znači da je identitet javan, i da se deo sopstva dezintegriše, odbacuje ili „otpušta“ tokom transgresije iz trezogn u pijani identitet: sopstvo bi, onda, predstavljalo mehanizam samokontrole, onaj racionalni deo identiteta koji nam pomaže da „održimo“ normalno ponašanje, bez obzira na nivo intoksikacije. Sopstvo nam omogućava da opijanje učimo, da sami sebe, kroz postupke i greške, ali i kroz kolektivni doživljaj pijanstva i posmatranje drugih, učimo kontrolisanoj nekontroli.

Intoksikacija: farmakologija, praksa, užitak

Najveći deo zabrinutosti u pogledu bindžovanja jeste povezan sa intoksikacijom, koja je njegov nužni činilac. Očito je da je intoksikacija neophodni element koja se, opisana kao „epizodično opijanje“, „ekscesivno pijenje“, „štetno pijenje“, „rizično pijenje“, smatra odgovornom za posledice ponašanja tokom bindžovanja. SZO intoksikaciju definiše kao trovanje usled unošenja jedne ili više vrsta supstanci (narkotici, kofein, inhalacione supstance, ali i muskatni orah, kava, različiti lekovi, itd). Alkohol takođe spada u intoksikante, ali ono što ga razlikuje od drugih jeste uticaj na centralni nervni sistem koji je nespecifičan (Martinic i Measham 2008, 3). Uticaj alkohola na ljudski centralni nervni sistem nije ograničen samo na jednu moždanu regiju ili neurohemiju putanju, već na dopaminergičke i serotonerginčne sisteme, što znači da su njegovi efekti primarno kratkoročno depresorni, praćeni stimulatornim dugoročnjim efektom (Martinic i Measham 2008, 3). Jednostavnije rečeno, intoksikacija zbog alkohola određuje se na osnovu niza simptoma koji prate unošenje određene količine alkohola, a najveći problem jeste raznolikost ponašanja koja čini da stepen intoksikacije bude teško utvrđen samo na osnovu na-oko-vidljivih simptoma. Dok intoksikacija označava fiziološko stanje i metaboličke procese u našem organizmu, upravo pomenuta ponašanja i njihova raznolikost jeste ono na šta konvencionalno referišemo kao „pijano stanje“. Manjak inhibicija ili bahato, razuzданo ponašanje nakon unošenja neke količine alkohola mogu biti pripisani neurohemiskom procesu koji iznuđuje emocije poput euforije i zadovoljstva. Ipak, ovo je samo delić priče, jer je stanje pijanstva umnogome kulturno-rolski fenomen, oblikovan (g)lokalnim odnosom prema alkoholu i njegovim efektima (Martinic i Measham 2008, 3–4): ekspresija datog nivoa intoksikacije stražno je prožeta ličnim i kulturnim očekivanjima o efektima neke supstance (*Lexicon of Alcohol and Drug Terms*, WHO, 1994). Kultura takođe nudi odgo-

vor na pitanje zašto u nekim zajednicama, iako je prisutno opijanje, nema vidljivih iskaza razuzdanog ponašanja, dok se u drugim sredinama ona podstiču. Kao ilustrativni primer mogu nam poslužiti dva događaja iz sopstvene kulture. Prvi je slava, a drugi svadba: oba su u našoj kulturi povodi koji su praćeni pijenjem i opijanjem i trošenjem ogromnih količina alkohola, ali se bahato i razuzданo ponašanje na slavi smatra nepoželjnim i neprimerenim, dok se na svadbama ohrabruje i očekivano je (čak bi se za goste moglo reći da nisu bili dobri gosti ukoliko se na svadbi nisu napili). Ako bismo, dakle, želeti da uhvatimo srž problematičnosti bindžovanja, ona nije dakle samo u *količini* popijenog pića, već upravo u načinu na koji se pije i sa njim povezanim ponašanjima. Što se države, zdravstvenih nadležnih institucija i javnih zdravstvenih politika tiče, oni skupa ne propagiraju nužno apstinenciju, već obrazac umerenog pijenja, s obzirom na to da se zabrinutost države u vezi pijenja ogleda u strahu od наруšavanja socijalnih normi (Haydock 2005, 5). Umereno pijenje i sa njim povezani poželjni obrasci ponašanja definišu se u okvirima „odgovornog pijača“, koji ne samo da će izbegavati da *drugima* pričini štetu svojim ponašanjem, već će voditi računa i o *sebi*, ponašajući se u skladu sa situacijom. Ovaj imperativ lične odgovornosti i hiperindividualizma kada je reč o sopstvenom zdravlju (i zdravlju, ugledu i dobrobiti zajednice) odlika je i neoliberalnog kodiranja zdravlja (Milanović 2020, 279). Međutim, ono što bindžovanje izdvaja od drugih pijačkih praksi jeste upravo *neumerenost* kao centralna odlika stanja u kojem se bindžer nalazi. Veliki broj autora i autorki o bindžovanju govori kao o relativno novijoj praksi (Brain 2000; Measham i Brain 2005; Garvey 2005; Haydock 2005; Szmigin et al. 2006). Brejn je to nazvao „postmodernim alkoholnim poretkom“, a Mešam i Brejn „novom kulturom intoksikacije“. Oba opisa ovih pijačkih praksi razlikuju se od onoga što se tradicionalno smatralo napijanjem koje je definisao Gofton (1990): tradicionalni način napijanja iziskivao je od pijača da pokaže izdržljivost i otpor prema piću čime bi dokazao sopstvenu snagu volje (Goftom 1990, prema: Haydock 2005, 7), dok je cilj bindžovanja upravo što jači alkoholni „udarac“, kao cilj potrage za hedonističkom konzumacijom i „instant“ zadovoljstvom. Promene u pijačkim praksama povezane su sa širim socioekonomskim procesima i globalnim promenama, i Brejn (2000) smatra da nove pristupe pijenju treba sagledavati u kontekstu postindustrijskog potrošačkog društva. U ovom kontekstu, identiteti se konstruišu pre svega kroz stalnu konzumaciju a prakse pijenja kao „životni stil i fenomen povezan pre svega sa zabavom, hedonizmom, dokolicom i flertovanjem“ (Chatterton i Hollands 2001, 71).

Veliki broj autora i autorki smatra da je slobodno vreme (dokolica) postalo centralni deo identiteta mlađih, i da rad, karijera i studije (obrazovanje) kao i drugi aspekti života ne predstavljaju krucijalne markere identiteta, već upravo načini na koje se osmišljava, „troši“ i provodi slobodno vreme (Winlow i Hall 2009; Measham 2004). Mešam (2004, 338) smatra da postoje izvesne aspirativne slike i predstave koji figuriraju kao faktori odluke u pogledu izbora aktivnosti kojima se ispunjava slobodno vreme. Prominentni ideal slobodnog vre-

mena jeste onaj u kojem (mladi) ljudi streme zabavi i partijanju. Ipak, težnja i postizanje zadovoljstva u društvu itekako podlaže ograničenjima. Jednom kada su društvene norme prekoračene, zadovoljstvo/užitak se smatra nečim što naorušava ugled (O’Malley i Valverde 2004). Pojedinci, dakle, imaju izbor da piju umereno u okviru zdravorazumskih poželjnih okvira, ili da se upuste u bindžovanje koje sa sobom nosi potencijalni rizik i štetu. Fraj (2010) smatra da činjenica da alkohol i bindžovanje igraju integralnu ulogu u stremljenju (mladih) ljudi zadovoljstvu i užitku, i da funkcionalna analiza o riziku i dobiti ne uspeva da objasni i dočara korporerealna i senzorna iskustva o kojima ljudi govore kao iskustvenim tokom opijanja. Ono što mere prevencije kreirane od strane institucija javnog zdravlja nude jeste analiza funkcionalnog rizika i benefita, gde se benefiti poistovećuju sa umerenom konzumacijom, a rizici sa ekscesivnom (Moore 2008). Ovime se implicitno kreiraju i dihotomije u okviru diskursa o odgovornom i poželjnom pijenju, ili, pak, o ekscesivnom i nepoželjnom poнаšanju i pijenju. Fraj (2010) smatra da u razumevanju savremenih pijačkih praksi nedostaje jedan važan uvid, a to je „smeštanje“ konzumacije alkohola u okvir promenljivog neoliberalnog tržišta, u kojem se dokolica komodifikuje kroz dizajnerska pića (markirana) i rekonfiguraciju noćnih ekonomija. Mešam (2008) ističe da ove ekonomije visoko vrednuju „telesna zadovoljstva“ i generalno korporerealna senzorna iskustva. Bez uzimanja u obzir užitka i zadovoljstva kao faktora benefita u okviru javnog diskursa o intoksikaciji, postaje gotovo nemoguće objasniti i interpretirati ponavljanja i namerna opijanja bez da se o njima govori kao o iracionalnim, problematičnim ili nepoželjnim.

Zadovoljstvo se, dakle, u okviru neoliberalnog tržišta, može tretirati kao komoditet, artefakt i socijalni kapital. Savremena kultura individualizma prihvata i podstiče težnju ka zadovoljstvu i užitku u okviru tržišne ekonomije koja brendira njihovu sliku kao kul, poželjnu, uzbudljivu i modernu. Iako je, naravno, težnja ka zadovoljstvu/užitku kao tema interesovanja prisutna od klasičnog doba (Fry 2010) kontekst u okviru kojeg se užitak „lovi“ je evoluirao. Zadovoljstvo je postalo vid koji se zahteva od svih svakodnevnih aktivnosti, a ne samo kao rezultat napornog rada (Gabriel i Lang 2006). Posledično, životni stilovi koji propagiraju stremljenje užicima u okviru svih životnih sfera, realizuju se kroz simboličku upotrebu *proizvoda*: doživljavajući senzorno i emotivno, čin konzumacije transformiše se iz subjektivnog stanja u svesno. Alkoholna pića nisu izbegla ovu transformaciju, i od osamdesetih godina 20. veka može se pratiti vrtoglav porast broja brendiranih pića i re-komodifikacija tradicionalnih vrsta pića u dizajnerska, kao i raznih „mešavina“ poput koktela i *shooter-a*⁵. Zauzvrat, dolazi i do diverzifikacije prostora u kojima se pije, i na globalnom nivou porasta broja pabova, klubova, raznih tematskih barova, kafana, pivara na otvorenom. Mešavine i „miks“ prostora, pića i najrazličitijih okruženja nude nam prostor za gotovo nezamisliv niz izbora u pogledu toga kako želimo da se osećamo u skladu sa odabranim pićem i sveukupnim „pijačkim atrakcijama“.

5 *Shot* (ili *shooter*) je kratko piće koje se ispija „na eks“, i u pitanju je koktel alkoholnih pića sa visokim udelom alkohola. U Beogradu je pre nekoliko godina otvoren prvi beogradski shot bar pod nazivom *Shootiranje* koji služi isključivo ova pića.

Mešam i Brejn (2005) zastupaju stanovište da je upravo ovaj zaokret na komercijalnom tržištu bio poluga postmoderne kulture intoksikacije, gde alkoholno piće zapravo igra samo ulogu „cevovoda“ za farmakološki indukovano zadovoljstvo i užitak.

Zabava i životni stil koji promoviše partijanje postao je jedan od najpoželjnijih elemenata od kojih se brendira „mladost“: provod, nedostatak odgovornosti, spontanost, društvenost su preduslovi za formiranje identiteta koji iskazuje „posvećenost“ zabavi i užitku. Za ovaj diskurs, koji se može reći da je u nastajanju, i koji opkružuje savremenu kulturu intoksikacije, Gulding predlaže smeštanje u okvir šire intertekstualne mreže kulturnih značenja. Ona smatra da se ova značenja konstruišu tako da reporodukuju dominantne interpretacije jedne kulture o dozvoljenom i nedozvoljenom i da se, umesto potpune oslobođenosti od restrikcija i društvenih ihbicija, ljudi „uče“ doživljaju alkoholnog užitka kao racionalnim, strateški upravljanim procesom (v. takođe Szmigin et al. 2006; Featherstone 1991). Od centralnog značaja za doživljaj uzbudljive stimulacije trebalo bi upravo da bude mogućnost da se odvoje posledice od akcija, i strateška sposobnost da se „kreće“ između stanje intoksikacije i ne-intoksikacije i nazad. S druge strane, Mešam (2008) vidi kulturu intoksikacije kao odlučnost pojedinca ili grupe da se u izlasku napiju, i da to učine što brže; opijanje je cilj samo po sebi, a socijalizacija i pijenje su toliko isprepletani da se pijanstvo vidi kao početak i kraj; ona smatra da je „udarac“ koji zadaje pijanstvo komoditet samo po sebi u okviru savremene dokoličarske kulture.

Zaključak

Činjenica je da se jednom interpretacijom ne mogu obuhvatiti sve prakse pijenja, kao i da se tretman bindžovanja u jednoj kulturi neprekidno menja, te se menjaju same apropijacije, a u skladu sa njima i javne politike i svakodnevni diskurs. U našoj kulturi, duboko je utkan ambivalentan odnos prema alkoholu (Milanović 2016, 2019), ali treba podvući da su opijanje i stanje pijanstva pre svega spektri eventualnih pozitivnih ili negativnih ishoda po pojedinca i društvo. Jednom kada pojedinac „stupi“ u mogućnost proživljavanja alkoholnih stanja, počinje proces narativizacije pijanih događaja i učenja pijanog ponasanja. Iako se često navode „sramota“, teturanje, „baljezganje“, „blam“, svađa, mamurluk kao negativni aspekte/ishode pijenja i opijanja, stanja pripitosti i opijenosti istovremeno se opisuju kao zabavna, „paklena“, „haotično dobra“, avanturistička, uzbudljiva, izazovna. Konzumacija alkohola, kao što smo mogli primetiti, predstavlja integralni i neodvojivi deo društvenog života, i ona je najpre smeštena u kontekst zabave, užitka i druženja; smatra se da je „usamljeni pijač“ neko ko ima tendenciju da prekorači (zamišljenu) granicu normalnosti, time ugrozi sebe (ali i druge, poput prijatelja i porodice), i da takvi „stilovi pijenja“ zalaze u domen patologije. Smatram da hedonistički konzumerizam u okviru globalnog i lokalnog postmodernog tržišta izobilja ima svoje kulturne

specifičnosti, čak i interkulturne. Prožimanje nekog lokalnog diskursa globalnom „dokoličarskom“ kulturom ili kulture provođenja slobodnog vremena koja stremi prioritizaciji praksi užitaka kroz stanja intoksikacije i pojačavanja ekspresivnosti i emocija je dobra polazna osnova za dalja istraživanja bindžovanja u specifičnim kontekstima.

Literatura

- Conrad, Peter, Joseph W. Schneider, i Joseph R. Gusfeld. *Deviance and Medicalization: From Badness to Sickness*. Temple University Press, 1992.
- Chatterton, P. and Hollands, R., 2001. *Changing Our 'Toon': Youth, nightlife and urban change in Newcastle*. Newcastle Upon Tyne: University of Newcastle Upon Tyne.
- Dragišić-Labaš, S. 2017. „Nova kultura upotrebe alkohola – binge drinking – konzumacija umesto komunikacije“. *Kultura* (157): 67–84.
- Fingarette, Herbert. 1988. *Heavy Drinking: The Myth of Alcoholism as a Disease*. University of California Press.
- Featherstone, M., 1991. The body in consumer culture. In Featherstone, M, Hepworth, M. and Turner, B. (Eds), *The body: Social process and cultural theory*. Sage Publications, London, pp. 170–196.
- Fry, Marie-Louise. 2011. „Seeking the Pleasure Zone: Understanding Young Adult's Intoxication Culture.“ *Australasian Marketing Journal* 19, no. 1: 65–70.
- Gabriel, Y., Lang, T., 2006. *The unmanageable consumer*. Sage, Thousand Oaks CA.
- Garvey, Pauline. 2005. „Drunk and (Dis)orderly: Norwegian Drinking Parties in the Home“, u: Thomas, Wilson, ed. *Drinking Cultures: Alcohol and Identity*. Oxford, New York: Berg: 87–107.
- Hall, S. and Winlow, S., 2005. Anti-nirvana: Crime, culture and instrumentalism in the age of insecurity. *Crime, Media, Culture*, 1 (1), 31–48.
- Haydock, Will. 2005. „'Binge' Drinking, Neo-liberalism and Individualism“, dostupno na: <http://eprints.bournemouth.ac.uk/21033/1/Will%20Haydock%20ESA%202009%20full%20written%20presentation.pdf>
- Katainen, A., Rolando, S. 2015. Adolescents' understandings of binge drinking in Southern and Northern European contexts: Cultural variations of "controlled loss of control". *Journal of Youth Studies*, 18(2): 151–166.
- Martinic, Marjana i Measham, Fiona. 2008. *Swimming with crocodiles. The Culture of Extreme Drinking*. Routledge: New York, London.
- Martin, C. Scott (ed). 2005. *The Sage Encyclopedia of Alcohol. Social, Cultural and Historical Perspectives*. The SAGE Publications, Inc.
- Milanović, Nevena. 2016. „O alkoholu i pijenju sa „društvene“ strane: od socio-medinskih pristupa do kulture pijenja“, *Antropologija* 16(1): 89–102.
- Milanović, Nevena. 2019. „Konstrukcija pijenja kao društvenog problema“. *Antropologija* 19 (2): 37–56.
- Milanović, Nevena. 2019. *Od konzumiranja alkohola do kulturne konceptualizacije pijenja: antropološko istraživanje na primeru populacije mladih u Beogradu*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

- Milanović, Nevena. 2020. „(Ljudsko) telo i fitnes: nekoliko osnovnih promišljanja iz antropološke perspektive“. *Antropologija* 20, (3): 273–284.
- Measham, F., 2004. The decline of ecstasy, the rise of ‘binge’ drinking and the persistence of pleasure. *Probation Journal* 5 (4), 309–326.
- Moore, D., 2008. „Erasing pleasure from public discourse on illicit drugs: On the creation and reproduction of an absence“. *The International Journal of Drug Policy* 19: 353–358.
- O’Malley, P., Valverde, M., 2004 Pleasure, Freedom and Drugs: The uses of ‘pleasure’ in liberal governance of drug and alcohol consumption. *Sociology* 38 (1), 25–42.
- Szmigin, Isabelle, Clarke, David, Griffin, Christine, Bengry-Howell, Andrew, Mistral, Wilm, Weale, Louise, Hackley, Chris, 2006. „Calculated hedonism and young people’s drinking practices“, dostupno na: <https://www.researchgate.net/publication/267547351>
- Vander Ven, Thomas. 2011. *Getting Wasted. Why College Students Drink Too Much and Party So Hard*. New York and London: New York University Press.
- Videnović, Marina. 2015. Opijanje u adolescenciji: značenje aktivnosti i kontekst ispoljavanja . doktorska disertacija. Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Izvori:

Lexicon of Alcohol and Drug Terms, WHO, 1994
www.who.int

Primljeno: 07. 12. 2021.

Odobreno: 23.12.2021.

doc. dr Nevena Milanović

Binge drinking: alcoholic scourge from an anthropological perspective

Abstract: In this article the colloquial perception of binge drinking as harmful concept, practice, and a form of deviant behaviour is deconstructed. The focus is shifted towards cultural and social dimensions of binging. Firstly, I offer insight into definitions of binge drinking as risky and undesirable behaviour, as seen from perspective of public health, and humanities up until recently. Then, drinking and getting drunk will be offered a fresh start, as a constructed process and practice that can be learned and mastered through experience. Binge drinking can also be manipulated as social capital and potential source of pleasure. The neoliberal discourse of leisure culture reflects through binge drinking, which prioritizes pleasure and heightened states of excitement.

Keywords: binge drinking, binging, anthropology of alcohol, getting drunk, drinking practices